

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 27/1998 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om integritetsskydd i arbetslivet och till vissa lagar som har samband med den

Till Arbetspolitiska utskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 23 september 1998 regeringens proposition med förslag till lag om integritetsskydd i arbetslivet och till vissa lagar som har samband med den (RP 121/1998 rd) till arbetspolitiska utskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall avge utlåtande i ärendet till arbetspolitiska utskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört följande sakkunniga

- överinspektör Jouni Lemola, arbetsministeriet
- lagstiftningsrådet Leena Vettenranta, justitieministeriet
- dataombudsmannen Reijo Aarnio
- professor Mikael Hidén
- professor Timo Konstari
- professor Kaarlo Tuori.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås en lag om integritetsskydd i arbetslivet. Den kompletterar de bestämmelser om integritetsskydd vid behandling av personuppgifter som ingår i den personuppgiftslag som skall stiftas särskilt (RP 96/1998 rd).

De föreslagna lagarna avses träda i kraft inom den tid som föreskrivits för det nationella genomförandet av datasekretessdirektivet, senast den 24 oktober 1998.

I det avsnitt av motiveringen som gäller lagstiftningsordningen nämns att regleringsnivån för uppgifter om hälsotillståndet och teknisk övervakning av personalen är de punkter som är konstitutionellt viktiga. Enligt regeringens åsikt bör utlåtande av grundlagsutskottet därför inhämtas om lagstiftningsordningen.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Uppgifter om hälsotillståndet

I det första lagförslagets 6 § 1 mom. föreskrivs om arbetsgivarens rätt att behandla uppgifter om en arbetstagares hälsotillstånd. Rätten att samla in och behandla uppgifter om hälsotillståndet kommer att bygga på detta lagrum, varför det inte här är fråga om en sådan delegering av lagstiftningsmakt som skulle stå i strid med 8 § 1 mom. regeringsformen. Insamlingen av uppgifter kommer att hänga samman med vad som är behövt för att realisera de av arbetsgivarens och arbetstagarens rättigheter som föränleds av lagen eller arbets- eller tjänstekollektivavtalet.

Teknisk övervakning

Enligt lagförslagets 7 § omfattas teknisk övervakning av personalen, dess ibruktagande och de metoder som används av samarbetsförbundet. Teknisk övervakning är i och för sig en betydelsefull åtgärd utifrån bestämmelserna i 8 § regeringsformen. Lagförslagets 7 § saknar emellertid statsförfattningsrättslig betydelse, eftersom bestämmelsen inte konstituerar rätt till teknisk övervakning. Om å andra sidan bestämmelsen trots skrivningen går ut på att ge arbetsgivaren rätt att anlita teknisk övervakning, förutsatt att frågan först har behandlats i samarbetsförbande, skulle bestämmelsen klart stå i strid med grundlagen, framför allt för att regleringen på lagnivå är bristfällig och ospecificerad.

Genetiska undersökningar

I 5 § 3 mom. i förslaget till lag om integritetsskydd i arbetslivet förbjuds genetiska undersökningar vid anställning eller under ett arbetsförhållande, om det inte finns ett särskilt, i lagen om företagshälsovård avsett tillstånd till detta. I detta syfte föreslås i propositionen att ett nytt 3 mom. skall tas in i 2 § lagen om företagshälsovård. Enligt momentet beviljas tillståndet av Rättsskyddscentralen för hälsovården. Tillstånd kan beviljas bara om undersökningen är motiverad av särskilda skäl för att förhindra hälsorisker som åsamkas arbetstagaren på grund av arbetsförhållandena

och om arbetstagaren uttryckligen har gett samtycke till detta.

Ett gentest på en människa är en åtgärd som ingriper i den enligt 6 § regeringsformen skyddade personliga integriteten. Enligt 6 § 3 mom. regeringsformen får den personliga integriteten inte kränkas godtyckligt och utan laglig grund.

Det med tanke på grundlagen centrala problemet i lagförslaget är samtyckets betydelse. Samtycke av den som blir föremål för en inskränkning i en grundläggande fri- eller rättighet kan i sig vara av betydelse vid en statsförfattningsrättslig bedömning, vilket från fall till fall framgår också av grundlagsutskottets praxis. Å andra sidan är det enligt utskottets åsikt klart att skyddet för grundläggande fri- och rättigheter inte som en rättslig fråga alltid kan förlora sin betydelse enbart för att det i någon lag föreskrivs att en åtgärd kräver samtycke av den berörde. Det väsentliga är vad som i en viss situation kan betraktas som ett juridiskt relevant samtycke. Det är inte förenligt med skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna samt lagstiftarens och i övrigt det allmännas skyldighet att realisera dessa rättigheter att i vilket ärende som helst låta skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna bli beroende av den berördes samtycke. Vilka principiella problem som är förknippade med förslaget framgår till exempel av att vägran att genomgå test kan antas leda till att den berörde går miste om sin möjlighet att få arbete.

Trots de villkor och begränsningar som i propositionen föreslås bli uppställda för genetiska undersökningar måste man fråga sig om det i detta sammanhang, på sätt och vis i förbifarten, finns anledning att öppna en möjlighet till undersökningar av ny typ. Finland har undertecknat Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin, som emellertid ännu inte har trätt i kraft. Lagförslaget inrymmer inte sådana bestämmelser om rättsskydd, skadestånd och sanktioner som konventionens artiklar 23—25 förutsätter. — Enligt utskottets åsikt bör bestämmelserna om genetiska undersökningar strykas.

Helhetsbedömning av propositionen

Förslaget till lag om integritetsskydd i arbetslivet är ytterst anspråkslöst till sin lagtekniska nivå. Tillämpningsområdet blir inte i högre grad belyst i 2 § 1 mom. Dessutom framgår det till exempel bara av motiveringen att det central begreppet ”behandling av personuppgifter” används i samma betydelse som i förslaget till personuppgiftslag. Också i övrigt lämnar lagtexten övrigt att önska i fråga om exaktheten (t.ex. 5 §: ”...sträva efter att använda...och även i övrigt säkerställa...”). Lagförslaget har synnerligen knapphändig innehåll och innehåller inte särskilt mycket sådan substans som inte hade kunnat tas med i andra regleringar, närmast personuppgiftslagen och i synnerhet vad telefon- och e-postkommuni-

kationen beträffar i förslaget till lag om integritetsskydd vid telekommunikation och data-skydd. Grundlagsutskottet har helt nyligen lämnat utlåtanden om bägge (GrUU 25 och GrUU 26/1998 rd). — Enligt utskottets åsikt finns det anledning att ytterligare allvarligt överväga om normsubstansen i lagförslaget i sin helhet borde överföras till personuppgiftslagen eller till bägge ovan avsedda lagförslag.

Utlåtande

Med stöd av det ovan sagda anför grundlagsutskottet vördsamt

att arbetspolitiska utskottet bör beakta det ovan anförda.

Helsingfors den 13 oktober 1998

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ville Itälä /saml
vordf. Johannes Koskinen /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Gunnar Jansson /sv
Anneli Jäätteenmäki /cent
Marjut Kaarilahti /saml
Valto Koski /sd

Heikki Koskinen /saml
Johannes Leppänen /cent
Riitta Prusti /sd
Veijo Puhjo /vgr
Maija-Liisa Veteläinen /cent
suppl. Iivo Polvi /vänst.

